धीरधः : 5

ગુજરાતી

કાવ્ય : 2 પર્વત તારા - સુરેશ દલાલ

આજનું આચોજન

- √ કાવ્ય શ્રવણ
- √ શબ્દ સમજૂતી
- ✓ કાવ્યની સમજૂતી
- √ સ્વાધ્યાય

કાવ્ય શ્રવણ

પર્વત તારા પ્હોળા ખંભા, સરવર તારી આંખ , કે ઈશ્વર! ફ્રં તને જોઉં છું, ક્યાંક ક્યાંક ને ક્યાંક. દરિયો તારું દિલ વિશાળું: વૃક્ષો તારી વાત, મેધધનુષ્યના રંગોમાં તું રમી રહ્યો રળિયાત. તું તરણાનો તારણફારો, ઝરણાંનો તું નાદ, કૂલકૂલની રંગસુગંધે તારી છે સોગાદ. સિંહવાધ ને કોયલ, બુલબુલ, પતંગિયાને તમરાં, સૂર્યયન્દ્ર ને તારા આભે : અહીં આગિયા, ભમરા. રાડ, ત્રાડ ને લાડની સાથે મોરપિચ્છનો સૂર, સંતાકુકડી રમતો રમતો રહે નજીક ને દૂર. અજવાળાના કાંઠા વચ્ચે અંધારાની નદી વહે. એમાં મારી ફોડીને આ કોણ ફંકારે ? તું જ કહે.

શબ્દ સમજૂતી

```
ખંભા = ખભા
સરવર = કુદરતી રીતે બનેલું સરોવર, તળાવ
વિશાળું = વિશાળ, ઘણું મોટું
રળિયાત = (અઠીં) સુંદર
તરણું = તણખલું
નાદ = સામાન્ય રીતે મધુર લાગતો મોટો અવાજ
સોગાદ = ભેટ
આગિયા = રાત્રિનાં અંધકારમાં ટમટમતું જીવડું
ત્રાડ = ગર્જના
```

કાવ્ય સમજૂતી

પર્વત તારા પ્હોળા ખંભા, સરવર તારી આંખ, હે ઈશ્વર! હું તને જોઉં છું, ક્યાંક ક્યાંક ને ક્યાંક. દરિયો તારું દિલ વિશાળું: વૃક્ષો તારી વાત, મેધધનુષ્યના રંગોમાં તું રમી રહ્યો રળિયાત.

સમજૂતી

અહીં કવિ પ્રકૃતીના દરેક તત્વમાં ઈશ્વરને નિહાળે છે. કવિ પર્વતમાં ઈશ્વરના ખભા અને સરોવરમાં ઈશ્વરની આંખો ના દર્શન કરે છે.

દરિયામાં ઈશ્વરનું વિશાળ હૃદય અને વૃક્ષો ના લહેરતા અવાજ માં ઈશ્વરની વાતોનું શ્રવણ થાય છે.

મેધધનુષ્યના સપ્તરંગોમાં કવિને ઈશ્વરની અપાર સુંદરતાના દર્શન થાય છે.

કાવ્ય સમજૂતી

તું તરણાનો તારણહારો, ઝરણાંનો તું નાદ, કૂલકૂલની રંગસુગંધે તારી છે સોગાદ. સિંહવાધ ને કોયલ, બુલબુલ, પતંગિયા નેતમરાં, સૂર્યયન્દ્ર ને તારા આલે : અઠીં આગિયા, ભમરા.

સમજૂતી

કવિ કહે છે કે નાનામાં નાની અને એકદમ તુચ્છ વસ્તુઓને પણ તું સહારો આપનાર છે. તુજ ઝરણાનો મીઠોમધૂરો અવાજ છે. બાગના દરેક ફૂલને સુગંધિત બનાવનાર તુજ છે ઈશ્વર.

પૃથ્વી પર જોવા મળતા દરેક પ્રાણીઓ પક્ષીઓ અને જીવજંતુઓ નું નિર્માણ તારા દ્વારા જ થયું છે.

આકાશમાં જોવા મળતા સૂર્ય,યંદ્ર અને તારા એ પણ ઈશ્વરની જ રચના છે.

કાવ્ય સમજૂતી

રાડ, ત્રાડ ને લાડની સાથે મોરપિચ્છનો સ્ર, સંતાક્રકડી રમતો રમતો રહે નજીક ને દૂર. અજવાળાના કાંઠા વચ્ચે અંધારાની નદી વહે, એમાં મારી ફોડીને આ કોણ ફંકારે ? તું જ કહે.

સમજૂતી

હે ઈશ્વર તારી રાડ, ત્રાડ અને લાડ દ્વારા અમને સુરીલું સંગીત મળતું રહે છે. હે ઈશ્વર તું ક્યારેક એકદમ નજીક તો ક્યારેક એકદમ દૂર હોય તેવું લાગે છે. હે ભગવાન અંધારના દુ:ખ રૂપી નદી ની બંને બાજુ અજવાળાના સુખ રૂપી કાંઠાઓ છે. છતાં પણ હું સમજી શકતો નથી મારી જીવનરૂપિ હોડી ને કોણ યલાવી રહ્યું છે? તું જ કહે.

સ્વાધ્યાય

- 1. નીચેના દરેક પ્રશ્નોના ઉતર એક-એક વાક્યમાં લખો:
- (૧) કવિ પ્રકૃતિમાં કોનાં દર્શન કરે છે?
- (જ) કવિ પ્રકૃતિમાં ઈશ્વરના દર્શન કરે છે.
- (2) કવિ કોને ભગવાનની આંખ ગણે છે?
- (જ) કવિ સરોવરને ભગવાનની આંખ ગણે છે.
- (૩) ઈશ્વર સંતાકુકડી ક્યાં રમી રહ્યો છે?
- (જ) ઈશ્વર મેધધનુષના રંગોમાં સંતાકૂકડી રમી રહ્યો છે.
- (૪) ઈશ્વર ક્યા સ્વરૂપે સોગાદ આપે છે?
- (જ) ઈશ્વર ફૂલોના રંગ અને તેમની સુગંધ સ્વરૂપે સોગાદ આપે છે.
- (૫) હોડીને કોણ હંકારતું હશે?
- (જ) હોડીને ઈશ્વર હંકારતા હશે .

સ્વાધ્યાય

ર.નીચેની પંક્તિ સમજાવો:

રાડ,ત્રાડ ને લાડની સાથે મોરપિચ્છનો સૂર, સંતાકુકડી રમતો રમતો રહે નજીક ને દૂર.

જ. હે ઈશ્વર તારી રાડ, ત્રાડ અને લાડ દ્વારા અમને સુરીલું સંગીત મળતું રહે છે. ઈશ્વર તું ક્યારેક એકદમ નજીક તો ક્યારેક એકદમ દૂર હોય તેવું લાગે છે

3.નીચે આપેલી કાવ્યપંક્તિ પૂર્ણ કરો:

તું તરણાનો <u>તારણફારો, ઝરણાંનો તું નાદ,</u> કૂલકૂલની રંગસુગંધે તારી છે સોગાદ. સિંફવાધ ને કોયલ, બુલબુલ, પતંગિયા ને તમરાં, સૂર્યયન્દ્ર ને તારા આભે : અઠીં આગિયા, ભમરા.

સ્વાધ્યાય

૪. નીચેના શબ્દોના સમાનર્થી શબ્દો આપો:

1. આંખ : નયન

2. ઈશ્વર : ભગવાન

3.દરિયો : સાગર

4. વૃક્ષ : ઝાડ

5. નાદ : અવાજ

6. કૂલ : પુષ્પ

પ. નીચેના શબ્દોના વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો આપો:

(૧) પહેાળું x સાકડું (૨) વિરાટ x વામન

(૩) નજીક x દૂર (૪) અંધારું ઋપજવાળું

૬. ઉદાહરણ પ્રમાણે કાવ્યમાંના પ્રાસની શબ્દજોડી બનાવો:

ઉદાહરણ : વાત – રળિયાત

નાદ - સોગાદ

તમરાં - ભમરા

सूर - ह्र

વહે - કહે

Thank You...

